

SUOMEN PALLOLIITTO

**EROTUOMAREIDEN
RIITTÄVYYS SUHTEESSA
VIRALLISTEN OTTELUIDEN
LUKUMÄÄRÄÄN**

***TIETOTARVESELVITYS
SYKSY 2022***

**J. HOLMQVIST, S. LAULAJAINEN, A. LAHTINEN,
M. HAAPAKOSKI, T. ONATSU & V. INKILÄ**

Copyright © Suomen Palloliitto 2023

Kaikki oikeudet pidätetään. Tämän julkaisun tai sen osan jäljentäminen ilman tekijän kirjallista lupaa painamalla, monistamalla, äänittämällä tai muulla tavoin on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty.

Helsinki 2022

YHTEENVETO

Suomen Palloliiton tietotarveselvitysten kolmannella kierroksella, syksyllä 2022, erotuomareiden lukumäärän riittävyys suhteessa kasvavien jalkapallo- ja futsalyhteisöjen tarpeisiin valittiin yhdeksi selvitettävistä aiheista.

Selvityksen merkityksellisyys perustui viimeisten vuosien aikana havaittuihin haasteisiin kilpailutoiminnan asettamien erotuomaritehtävien täyttämässä eri sarjoissa ja eri puolella Suomea. Erotuomarit ovat keskeinen osa jalkapallo- ja futsalpeleä, toimien pelien sääntömääräisyyttä valvovana tahona.

Selvityksen keskeiset kysymykset liittyivät jalkapallossa ja futsalissa (1) erotuomareiden ja virallisten otteluiden kokonaislukumääriin viimeisenä neljänä vuotena, (2) erotuomareiden tehtävämääriin vuonna 2022 ja (3) aktiivisten erotuomareiden iän selvittämiseen.

Tutkimusryhmä selvitti kokonaislukumäärien kehitystä vuosina 2019–2022 keskittyen ainoastaan 12-vuotiaiden ja vanhempien toimintaan. Jalkapallossa ja futsalissa erotuomareiden kokonaislukumäärä on laskenut vuodesta 2019 alkaen. Vastaavalla ajanjaksolla myös virallisten otteluiden lukumäärä on laskenut. Vuoteen 2022 mennessä kokonaislukumäärät palautuivat jalkapallossa/futsalissa 1968/515 erotuomariin ja 33 568/5325 viralliseen otteluun. Laskennallisesti vuoden 2022 lukujen perusteella Suomessa pelattiin 17,1 jalkapallo- ja 10,3 futsalottelua erotuomaria kohden.

Erotuomareiden aktiivisuus, päätuomaritehtävien perusteella, jakautui vuonna 2022 epätasaisesti. Keskimääräinen aktiivinen jalkapalloerotuomari vihelsi kyseisenä vuonna 10 virallista ottelua ja futsalin vastaava 8 ottelua. Toisaalta aktiivisin 10 % jalkapalloerotuomareista hoiti noin 40 % kaikista päätuomaritehtävistä, kun taas futsalerotuomareiden ylin kymmenys tuomitsi 27 % kaikista virallisista otteluista. Lisäksi aktiivisempien erotuomareiden keski-ikä oli jalkapallossa ja futsalissa yli 15 vuotta vanhempi kuin kaikkien erotuomareiden keski-ikä (J: 26 vuotta; F: 32 vuotta).

Tutkimusryhmä päätyi löydöksiensä perusteella suosittamaan i) erotuomareiden sitouttamiseen liittyviä taustatekijöitä, ii) nuorten erotuomareiden aktiivisuustason kehittämistä, iii) alueellisia kohdennuksia erotuomaritoiminnan tukitoimenpiteissä, ja iv) seurojen sekä erotuomarikerhojen roolin tarkentamista erotuomaritoiminnan kokonaisuudessa.

TAUSTA JA MERKITYS

Yhtä ainuttakaan Suomen Palloliiton virallista jalkapallo- tai futsalottelua ei ole suunniteltu pelattavan ilman ottelun sääntömääräisyyttä valvovaa erotuomaristoa. Erotuomaristo voi koostua yhdestä tai useammasta erotuomarista, sarjatasosta riippuen. [Jalkapallo; Futsal].

Erotuomarit ovat kiinteä osa peliä ja pelien ympärille järjestettyä kilpailutoimintaa kaikissa joukkueurheilulajeissa. Jalkapallo ja futsal eivät poikkea tästä. Pelin viralliset tapahtumat kuten mm. pelin

aloitus ja päätös, (kiinteät) vaihdot, sääntörikkeet, varoitukset, kentältäpoistot ja maalit vaativat erotuomarin päätöstä. Viralliset päätökset kirjataan pöytäkirjaan ja huomioidaan kilpailutoiminnassa mm. sarjapisteinä tai kurinpitotoimenpiteinä.

Pelien lainvalvojan aseman takia, tai vaihtoehtoisesti siitä huolimatta, erotuomarien päätöksentekoa arvostellaan lajiyhteisössä säännöllisesti ottelutapahtumien aikana, ja niiden jälkeen (Cleland ym., 2018). Radikaaleimmissa lajikeskusteluissa erotuomareiden päätöksentekoa on jopa syytetty puolueelliseksi, vaikka yleisellä tasolla näyttöä tällaisista vinoumista ei ole havaittu (Dawson ym., 2007). Jalkapallon ja futsalin kasvaessa Suomessa on tärkeitä samanaikaisesti tiedostaa perinteisen kriittisen erotuomaridiskurssin mahdolliset riskit erotuomariyhteisön kasvulle ja kehitykselle samanaikaisesti.

Koronapandemiaa seuranneina vuosina (2021 ja myöhemmin) Suomen Palloliiton hallinnoimien lajien suosio on rekisteröityjen pelaajien lukumäärällä mitattuna kasvanut – etenkin alle 12-vuotiaissa harrastajissa. Myös pelattujen otteluiden kokonaismäärä on ollut kasvusuunnassa¹ lisääntyneiden harrastajamäärien myötä. Kasvaneet pelimäärät kasvattavat myös erotuomaritehtävien lukumäärää. Nykyiselläänkään Suomessa ei pystytä asettelemaan täyttä erotuomaristoa kaikkiin suunniteltuihin jalkapallo- ja futsalotteluihin.

Mahdollistaakseen urheilullisia elämyksiä jalkapallo- ja futsalotteluihin osallistuville, kuten pelaajille, valmentajille, joukkue-toimijoille, katsojille, ja tietenkin erotuomareille itselleen, on erotuomaritoiminnan oltava vankkoilla kantimilla kehittyäkseen intensiivisemmäksi muuttuvien pelin ja pelaajien rinnalla. Tämä taas vaatii riittävän määrään sitoutuneita ja aktiivisia erotuomareita.

Erotuomareiden sitoutuminen ja aktiivisuus eivät kuitenkaan kehity vaatimalla tai käskemällä. Green (2005) on tunnistanut nautinnollisuuden ja osallisuuden kokemuksen kahdeksi merkittäväksi tekijäksi toimijoiden sitouttamisen näkökulmasta. Molemmat tekijät ovat osittain ristiriidassa mm. englantilaisten erotuomareiden raporttoimien kokemusten näkökulmasta (Cleland ym., 2018).

Ymmärtääksemme erotuomareiden sitouttamistarpeita on ensin kuitenkin astuttava askel taaksepäin ja kartoitettava erotuomareiden kokonaistarvetta suomalaisessa jalkapallossa ja futsalissa nykytiedon perusteella.

SELVITYKSEN TAVOITTEET

Selvityksessä pyrittiin kuvaavan analyysin avulla syventämään ymmärrystä jalkapallossa ja futsalissa toimivien erotuomareiden määrällisestä suhteesta Suomen Palloliiton järjestämiin virallisiin otteluihin. Määrällisen suhteen tärkeys korostuu arvioitaessa jalkapallon ja futsalin kilpailutoiminnan kasvun asettamia vaatimuksia erotuomareiden kokonaislukumäärälle, aktiivisuudelle ja sitoutumiselle pitkällä aikavälillä.

¹ Suomen Palloliiton tietotilinpäätös 2022.

Tutkimuskysymykset

Asiantuntijaryhmä tunnisti ao. kysymykset kriittisiksi selvityksen tavoitteen saavuttamiseksi. Jokaisen tutkimuskysymyksen kohdalla tunnistettiin alueellisen eroavaisuuksien tunnistamisen tärkeys.

1. Miten erotuomareiden ja otteluiden lukumäärät sekä (laskennallinen) suhde ovat muuttuneet viimeisen neljän vuoden aikana?
2. Kuinka paljon jalkapallo- ja futsaltehtäviä erotuomareilla on ollut vuonna 2022?
3. Minkä ikäisiä aktiiviset jalkapallo- ja futsalerotuomarit ovat vuonna 2022?

Aineistona hyödynnettiin vuosien 2019–2022 TASO-kilpailujärjestelmästä kerättyjä erotuomari- ja ottelutietoja. Tarkastelu rajattiin selvityksessä ainoastaan 12-vuotiaiden ja vanhempien virallisiin otteluihin. Osalla alueista alle 12-vuotiaiden otteluissa käytetään pääosin pelinohjaajia. Pelinohjaajien määrästä ja taustatiedoista ei ole erotuomareita vastaavaa aineistoa.

PÄÄLÖYDÖKSET

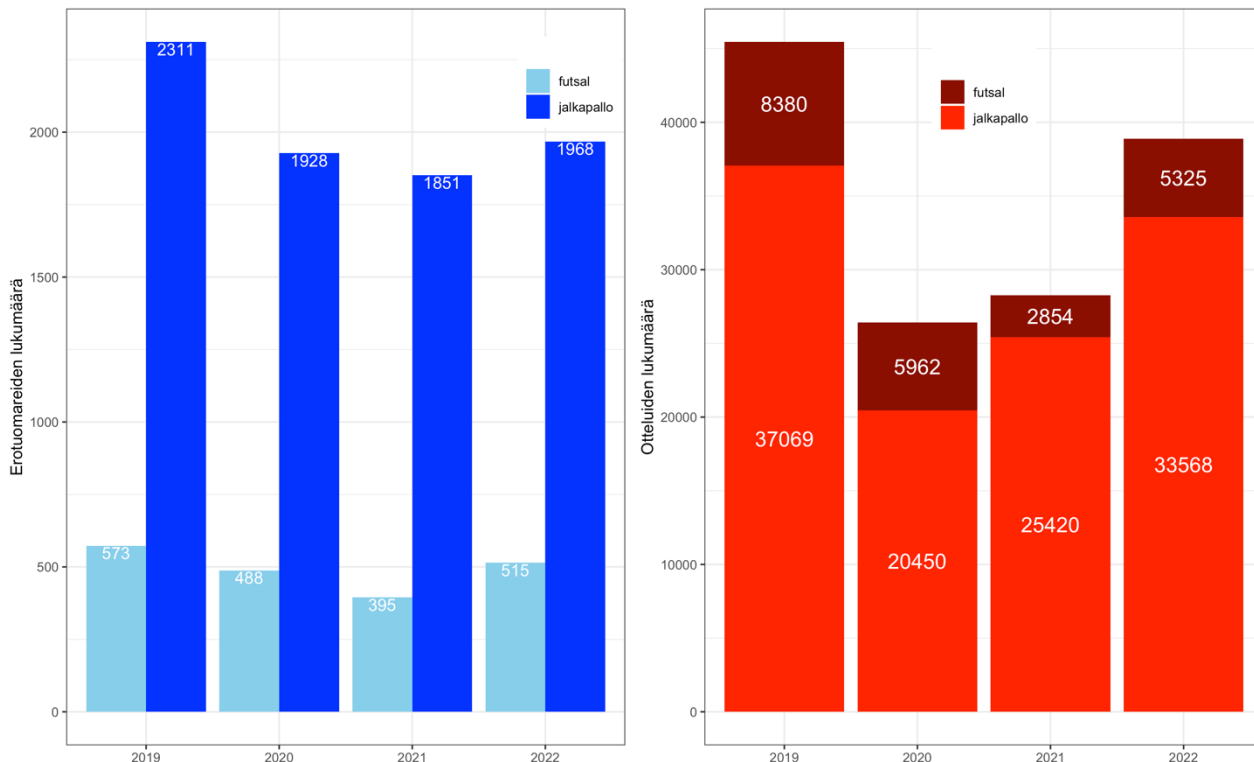
Suomessa toimi vuonna 2022 yhteensä 1968 jalkapalloerotuomaria ja 515 futsalerotuomaria. Kun huomioidaan, että useimmat futsalerotuomarit toimivat myös jalkapallossa, tuomitsi Suomessa virallisia otteluita vuonna 2022 yhteensä 2000 henkilöä. Jalkapallo- ja futsalerotuomareiden kokonaislukumäärä on laskenut vuodesta 2019 alkaen nuorten ja aikuisten virallisissa otteluissa (**Kuvaaja 1 [vasen]**). Viimeisimpänä vuonna 2022 erotuomareiden kokonaislukumäärän kehitys kääntyi jälleen nousuun molemmissa lajeissa.

Vuonna 2022 Suomessa pelattiin 33 568 virallista jalkapallo- ja 5325 futsalottelua (12-vuotiaat ja vanhemmat). Vastaavalla neljän vuoden aikajaksolla 2019–2022 myös virallisten jalkapallo- ja futsalotteluiden kokonaislukumäärät putosivat (**Kuvaaja 1 [oikea]**). Vuosien 2020–2021 vaihtelut ottelumäärissä ovat suurelta osin selitettävissä koronapandemiasta aiheutuneilla toimintarajoituksilla.

Yli 11-vuotiaiden ottelut ja erotuomarit ainoastaan

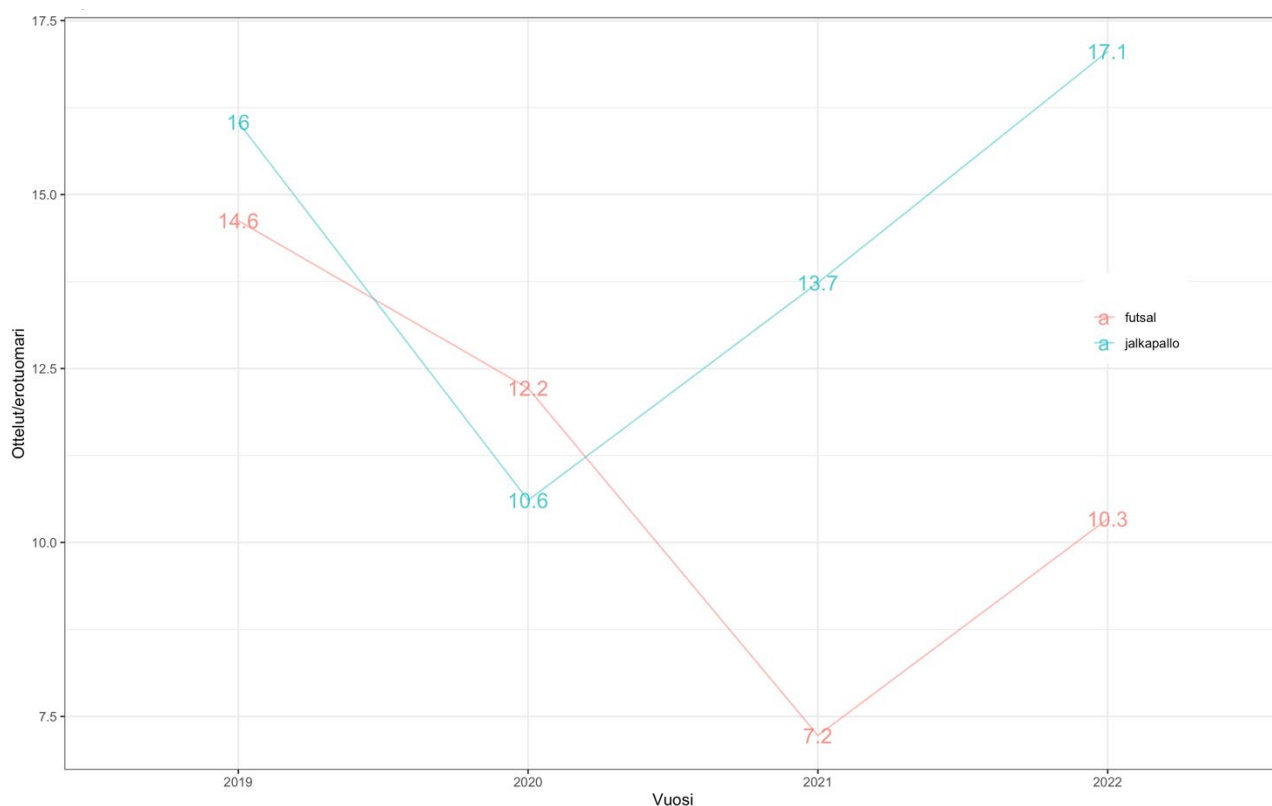
Kuvaaja 1. Erotumareiden ja otteluiden lukumäärät 2019–2022. Aineisto koostui ainoastaan yli 11-vuotiaiden virallisista otteluista ja niissä toimineista erotuomareista (vähintään yksi virallinen ottelu kaudessa).

Viralliset ottelumäärät jalkapallossa ja futsalissa ovat kasvaneet jälleen viime vuosina nopeammin kuin käytettävissä olevien erotuomareiden lukumäärät (**Kuvaaja 2**). Vuonna 2022 virallisia jalkapallo-otteluita pelattiin 17,1 yhtä aktiivista erotuomaria kohden, kun vastaava suhdeluku vuonna 2019 oli 16. Futsalissa suhdeluku on kahden viimeisimmän vuoden aikana kasvanut 10,3 ottelua/erotuomari -tasolle, mutta jää vielä kauas vuoden 2019 suhdeluvusta (14,6).

Suhdeluku on teoreettinen², mutta osoittaa kuitenkin keskiarvoisesti vaadittavan aktiivisuustason käytettävissä oleville erotuomareille, jotta viralliset ottelut saadaan hoidettua. [Erillisessä liitetiedostossa](#) on tarkasteltu maakunnittain erotuomareiden ja otteluiden määrää vaativuustasoittain (ts. virallisille otteluille asetettu tasoluokitus).

² Teoreettinen suhdeluku = otteluiden lukumäärä / aktiivisten erotuomareiden lukumäärä

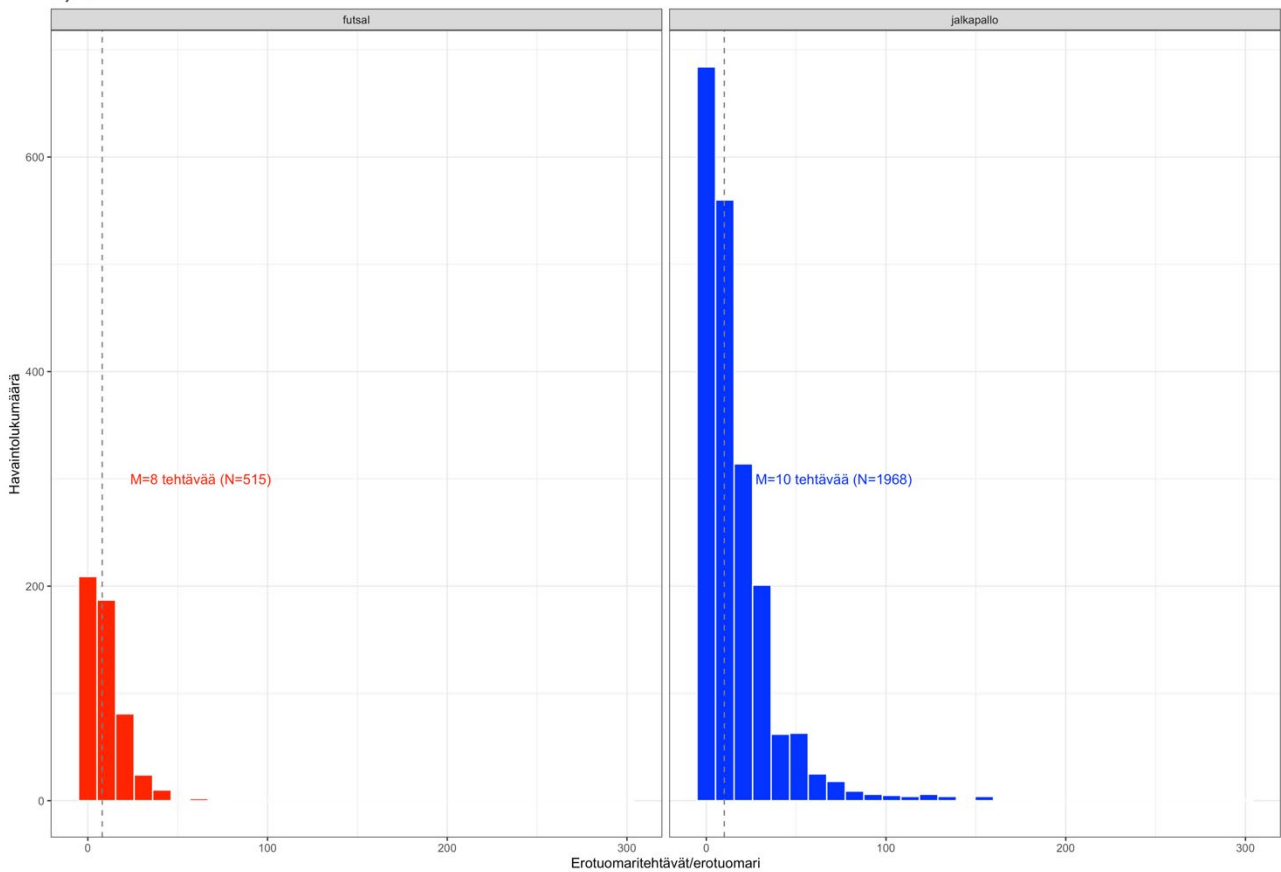

Kuvaaja 2. Virallisten jalkapallo- (vihreä) ja futsalotteluiden (punainen) laskennallinen suhde aktiivisiin erotuomareihin vuosina 2019–2022.

Teoreettisen (vaaditun) erotuomareiden aktiivisuustason lisäksi on tarkasteltava jalkapallo- ja futsalerotuomareiden todellista aktiivisuutta, ymmärtääksemme kuinka noin 39 000 virallista ottelua on tuomittu 2000 erotuomarilla vuonna 2022. Kaikkiin vuoden 2022 jalkapallo- ja futsalotteluihin kohdistui 66 084 erotuomaritehtävää (pää- ja avustavana erotuomarina).

Jalkapallossa keskimääräinen (mediaani) erotuomari vihelsi 10 virallista ottelua päätuomarina ja futsalissa vastaavasti 8 ottelua vuonna 2022 (**Kuvaaja 3**). Molemmat luvut ovat runsaasti alle teoreettisten suhdelukujen vuonna 2022, mikä paljastaa, että molemmissa lajeissa on erittäin aktiivinen erotuomarivähemmistö. Aktiivisin 10% jalkapalloerotuomareista vihelsi noin 40 % (13 362 ottelua) kaikista virallisista jalkapallo-otteluista vuonna 2022. Futsalerotuomareiden aktiivisin 10 % vihelsi noin 27 % (1402 ottelua) virallisista otteluista samana vuonna. Kun huomioidaan myös avustavat erotuomaritehtävät, jalkapallossa keskimääräisen erotuomarin kokonaistehtävämäärä oli 21 ja futsalissa 12 ottelua vuodessa.

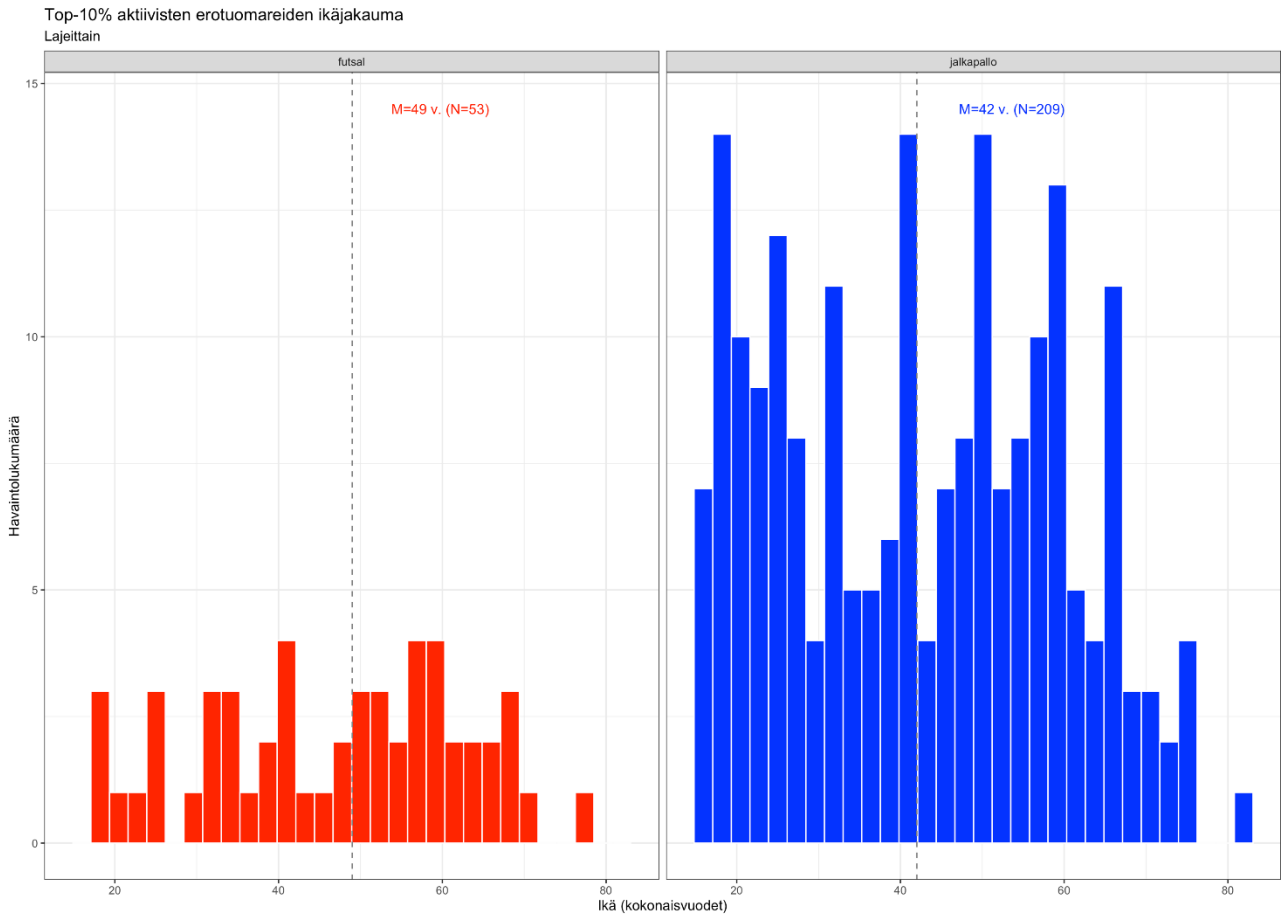

Kuvaaja 3. Yksittäisten erotuomareiden tehtävämäärien jakautuminen futsalissa (punainen) ja jalkapallossa (sininen) vuonna 2002.

Tutkimuksessa tarkasteltiin yhtenä taustatietona myös nykyisten (2022) erotuomareiden ikää. Jalkapalloerotuomareiden keski-ikä oli 26 vuotta ja futsalerotuomareiden vastaava 32 vuotta. Aktiivisempien jalkapallo- ja futsalerotuomareiden (ylin 10 %) keski-ikä oli perusjoukkoa huomattavasti korkeampi (**Kuvaaja 4**). Aktiivisimmat jalkapalloerotuomarit vuonna 2022 olivat keskimääräisesti 16 vuotta ja futsalerotuomarit 17 vuotta vanhempia kuin vastaavien erotuomareiden perusjoukko.

Kuvaaja 4. Aktiivisten (ylin 10 %) erotuomareiden ikäjakauma futsalissa (punainen) ja jalkapallossa (sininen).

POHDINTA JA JATKOTOIMENPITEET

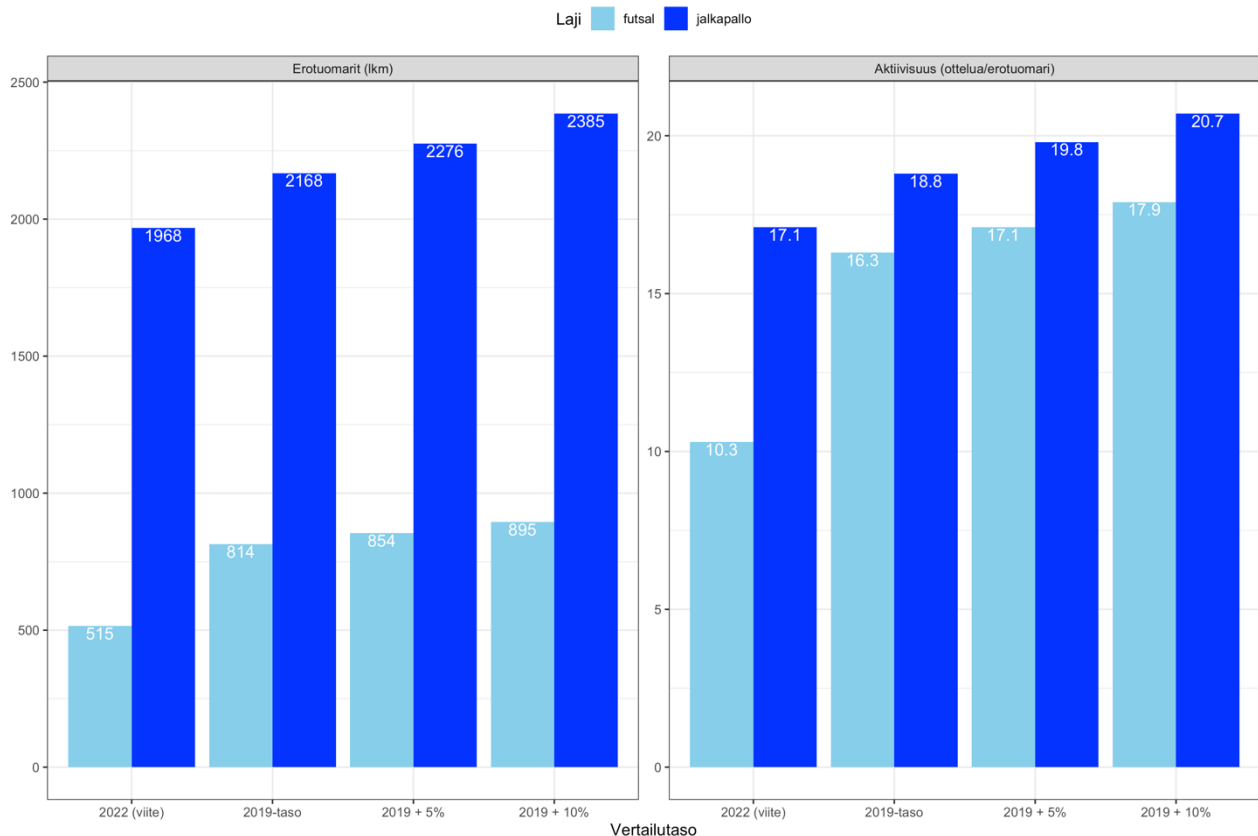
Selvityksessä tunnistettiin kuinka erotuomari- ja ottelumäärät ovat pudonneet vuodesta 2019 alkaen. Koronapandemian jälkeisen notkahduksen jälkeen viralliset ottelumäärät ovat kuitenkin kasvaneet nopeammin kuin erotuomarien kokonaislukumäärä, mikä heijastuu laskennalliseen otteluita per erotuomari -suhdelukuun (2022: 17,1 jalkapallo / 10,3 futsal). Toisaalta koronapandemian aiheuttama lasku ottelumäärissäkin oli merkittävämpää kuin erotuomarimäärissä. Samanaikaisesti erotuomareiden keskimääräinen aktiivisuus molemmissa lajeissa on huomattavasti suhdelukua matalampi ja aktiivisin 10 % erotuomareista hoitaa 27–40 % kaikista virallisista otteluista.

Mikäli tulevaisuudessa virallisten (yli 11-vuotiaiden) jalkapallo- ja futsalottelumäärät palautuisivat vähintään vuoden 2019 tasolle (J: 37 069 ottelua / F: 8380 ottelua), se asettaisi kasvuvaatimuksia erotuomareiden lukumäärälle ja/tai aktiivisuustasolle (**Kuvaaja 5**). Olettaen, että erotuomareiden

laskennallinen aktiivisuustaso pysyisi vuoden 2022 tasolla, aktiivisten jalkapalloerotuomareiden kokonaismäärän pitäisi kasvaa 2168 erotuomariin (+200 erotuomaria) ja futsalissa 814 erotuomariin (+299 erotuomaria). Toisaalta, jos oletetaan erotuomarien määrän pysyvän vuoden 2022 tasolla molemmissa lajeissa, laskennallisen aktiivisuuden pitäisi kasvaa jalkapallossa 18,8 ja futsalissa 16,3 otteluun yhtä erotuomaria kohden vuodessa.

Kuvaaja 5. Erotuomareiden lukumäärälle ja laskennalliselle aktiivisuustasolle asettuvat kasvuvaatimukset, jos viitelukuina käytetään vuotta 2022. Laskennassa oletetaan, että otteluiden lukumäärä palautuu vähintään vuoden 2019 tasolle tai yli (+5/+10 %)

Lajiharrastajien lukumäärät ovat viime vuosina kasvaneet ennätyslukemiin, kuitenkin keskittyen pääasiallisesti alle 11-vuotiaisiin. Mikäli pelaaja- ja joukkuemäärät tulevat jatkossa kasvamaan myös vanhemmissa junioreissa ja aikuisissa, on yllä esitetty suoraviivainen skenaariolaskenta syytä huomioida lajien strategisessa kehittämisessä yhä tarkemmin.

Selvityksen päälöydöksiä tulkitessa on tarpeen muistuttaa vielä työhön liittyneistä rajoitteista. Yksi merkittävimmistä rajoitteista on 11-vuotiaiden ja nuorempien virallisten otteluiden, ja niissä toimivien erotuomarien/pelinoajaajien puuttuminen tarkastelusta käytössä olleen kilpailujärjestelmäaineiston takia. Lisäksi kalenterivuositista seuranta futsalin osalta hankaloittaa futsalkausien ylivuotisuus.

Ehdollisena selvityksen löydöksille, työryhmä suosittelee seuraavia jatkotoimenpiteitä elinkelpoisen erotuomaritoiminnan takaamiseksi valtakunnallisesti ja alueellisesti osana laadukasta jalkapallon ja futsalin kilpailutoimintaa.

Erotuomareiden sitoutumiseen vaikuttavien taustatekijöiden selvittäminen. Erotuomareiden pysyvyys on keskeinen tekijä yksittäisen erotuomarin kehittymisen, yhteisen erotuomarikulttuurin luomisen ja yleisesti kilpailutoiminnan järjestämisen näkökulmasta. Erotuomareiden sitoutumiseen vaikuttavia taustatekijöitä (esim. ikä, paikkakunta, sukupuoli, kokemus) ja syitä tulisi selvittää jatkossa tarkemmin, jotta pystytään tunnistamaan ja kohdistamaan vaikuttavia toimenpiteitä kokonaistilanteen kehittämiseksi jatkossa.

Nuorten erotuomareiden aktiivisuustason kehittäminen. Merkittävä osa nykyisistä erotuomaritehtävistä on jakautunut keskimääräisesti vanhemmille erotuomareille. Varmistaaksemme jatkossa nuorten erotuomareiden kehittymisen aikaisessa vaiheessa omaa erotuomariuraa ja sitoutumiskynnystä madaltaakseen, tulisi varmistaa myös nuorempien erotuomareiden riittävät tehtävämäärät.

Alueelliset kohdennukset tukitoimenpiteissä. Suomi on pitkä ja toiminta-alueiltaan monimuotoinen maa. Erotuomareiden ja otteluiden paikallinen tilannekuva vaihtelee merkittävästi eri maakuntien välillä (kts. liitetiedosto). Erotuomaritoiminnan järjestämisessä tulisi myös jatkossa varmistaa riittävästi alueellista joustavuutta toimenpidesuunnittelussa ja -toteutuksessa.

Seurojen ja erotuomarikerhojen rooli erotuomaritoiminnassa. Lajien, pelaaja- ja joukkumäärien kasvaessa, toiminnan järjestämisen muotoja tulee myös monipuolistaa tarvittavan kantokyvyn takaamiseksi. Pelin nopea kehitys asettaa kasvavat suorituskykyvaatimukset tulevaisuuden erotuomareille, jotka on huomioitava kokonaisvaltaisesti erotuomareiden kehitysprosessissa. Jalkapallo- ja futsalseurojen, erotuomarikerhojen ja Suomen Palloliiton välisiä vastuita sekä yhteistoimintaa erotuomaritoiminnan järjestämisessä on tarkasteltava laaja-alaisesti tulevaisuudessa.

Näin tutkittiin

Tutkimusryhmä koostui viidestä Suomen Palloliiton asiantuntijasta: **Johan Holmqvist** (erotuomaripäällikkö), **Anssi Lahtinen** (futsalerotuomariasiantuntija), **Miikka Haapakoski** (itäisen alueen erotuomariasiantuntija), **Timo Onatsu** (itäisen alueen kilpailupäällikkö), **Sakari Laulajainen** (datainsinööri) ja **Ville-Pekka Inkilä** (tutkimus- ja kehityspäällikkö). Tutkimusryhmä kokoontui 12 kertaa marraskuun 2022 ja toukokuun 2023 välisenä aikana.

Selvitysprosessi oli nelivaiheinen, koostuen: 1) määrittelytyöstä, 2) aineistokäsittelystä, 3) analyysistä ja tulkinnasta, sekä 4) raportoinnista.

Selvityksen ensimmäisessä vaiheessa (marraskuu-joulukuu 2022) määriteltiin tietotarveselvityksen laajuus keskeiset tutkimuskysymykset ja vaadittava tietoaaineisto tehtävänannon täyttämiseksi. Määritelty laajuus ja tutkimuskysymykset esiteltiin myös Suomen Palloliiton tiedolla johtamisen palvelutiimille joulukuussa 2022. Toisessa vaiheessa käsiteltiin data-asiantuntijoiden ja erotuomariasiantuntijoiden toimesta TASO-kilpailujärjestelmästä tuotua tietoaaineistoa tutkimuskysymyksiin vastaavaan muotoon. Käsittelyssä

erotuomarit ja ottelut rajattiin vain 12-vuotiaiden ja vanhempien otteluihin. Aktiivisiksi erotuomareiksi laskettiin ainoastaan henkilöt, joilla oli ko. kaudella vähintään yksi virallinen erotuomaritehtävä Suomen Palloliiton virallisissa otteluissa. Käsittelyn pätevyyttä tarkistettiin erotuomari- ja kilpailuasiantuntijoiden suorittamilla satunnaistetuilla tarkistuslaskemilla.

Seuraavaksi (3. vaihe) tutkimusryhmälle tuotettiin data-asiantuntijoiden toimesta vaiheittain kuvaava analyysi erotuomarien ja otteluiden kokonaismääristä viimeisten neljän kalenterivuoden aikana, vuoden 2022 alueellisista erotuomari- ja ottelumääristä vaativuusluokan mukaan, erotuomarien tehtävämääristä ja iästä. Tutkimusryhmä keskusteli analyysilöydöksistä, niihin liittyvistä rajoitteista ja tulkinnoista neljässä eri tapaamisessa. Lopuksi ryhmä muodosti konsensuksena 1) keskeiset havainnot ja 2) jatkotoimenpidesuositukset organisaation päätöksentekoaikavälille.

Viimeisessä vaiheessa tutkimusryhmä tuotti Suomen Palloliiton tietotarveselvitysformaatin mukaisen kirjallisen raportin sisäiseen ja ulkoiseen jakeluun.

SELITTEET

Erotuomari. Selvityksessä erotuomariin viitattiin 12-vuotiaiden ja vanhempien otteluissa toimineet viralliset erotuomarit. Erotuomari -käsite sisältää kaikki erotuomarit ko. otteluissa (sis. päätuomari, avustava erotuomari).

Virallinen ottelu. Suomen Palloliiton järjestämän kilpailutoiminnan viralliseen sarja- tai turnaustoimintaan kuuluva jalkapallo- tai futsalottelu. Selvityksessä virallisten otteluiden tarkastelu on rajattu 12-vuotiaisiin ja vanhempiin erotuomaritarkastelun takia.

LÄHTEET

Cleland, J., O’Gorman, J., & Webb, T. (2018). Respect? An investigation into the experience of referees in association football. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(8), 960-974, DOI: 10.1177/1012690216687979

Dawson, P., Dobson, S., Goddard, J., & Wilson, J. (2007). Are football referees really biased and inconsistent?: evidence on the incidence of disciplinary sanction in the English Premier League. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*, 170:1, 231-250, DOI: 10.1111/j.1467-985X.2006.00451.x

Green, B. C. (2005). Building sport programs to optimize athlete recruitment, retention, and transition: Toward a normative theory of sport development. *Journal of Sport Management*, 19:3, 233-253, DOI: 10.1123/jsm.19.3.233

